

פרוטוקול מס. 143

מישיבות ועדת העבודה
שהתקיימו באופירה וברפידיס בימים א' ו-ב', כה'-כו' בניסן, תשל"ה,
6 ו-7 באפריל, 1975

נ כ ח ו

חברי הוועדה: היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו

ז. י. אמיר

א. גבלבר

מ. גז

פ. גרופר

ל. דיציאן

ב.צ. חלפון

י. דרניצקי (יודין)

מ. כהן

א. לין

א. נמיר

ח. שמעוני

מזמנים: מר ר. אלוני - מנהל המינהל לפיתוח מרחב שלמה

סא"ל זאב עשת - מפקד אזור דרום סיני

מר גולן - מנהל מע"צ

מר ד. אייזנברג - מהנדס מחוז הדרום, מע"צ

אל"מ יהושע שקול - קצין הנדסה פיקודי

חושבי אופירה

עובדי מע"צ

כתבים פרלמנטריים

מזכיר הוועדה: י. שומרון

רשמה: א. דגני

סדר-היום: סיור ועדת העבודה במרחב שלמה ובסיני

כאורחת מע"צ.

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו: אני מתכבדת לפתוח את ישיבת-הערב של ועדת העבודה באופירה. בישיבה זו נשמע ממנהל מינהל מרחב שלמה על פיתוח המרחב, על הביצוע והבעיות הכרוכות בכך וכן על תכניות הפיתוח בעתיד. אנו רוצים לשמוע על כל מה שנעשה באזור. לאחר מכן נשמע את דברו של מפקד אזור דרום סיני. אם תהינה שאלות והערות נשמע את התשובות ויהיה לכך המשך.

אני מבקשת את אישור הוועדה לקיים ישיבה פתוחה של הוועדה. יושבים עמנו עתונאים, אנשי ציבור, תושבי המקום ועובדים. אם אין התנגדות, אני מכריזה על ישיבה פתוחה של הוועדה.
אני מוסרת את רשות הדיבור למר ראובן אלוני, מנהל מינהל מרש"ל.

ר. אלוני: מוזמנים לישיבה, לפי בקשתכם, חלק מהמשתכנים שהם תושבי המקום.

אני מברך בהזדמנות זו את סא"ל זאב עשת, שעבר לגור עם משפחתו באופירה.

תחום השיפוט של המינהל לפיתוח מרש"ל, כפי שהסברתי להם בסיור - וטוב שנראה זאת על-גבי המפה - מתחיל מסאבה המרוחקת כ-10 ק"מ מאילת. זהו הגבול הבינלאומי שהיה בזמנו בין מדינת ישראל לבין סיני. תחום השיפוט משתרע לאורך מפרץ אילת. ראינו בדרך את טאבה, את אי האלמוגים, ביקרנו במושב נביעות, היינו בנווה המדבר נוייבע אל-מזיינה, שם צריך לקום המרכז הקהילתי הרביעי לתושבים הבדואים המקומיים. אני מקווה שבחודש הבא יוחל בהקמתו. לא ביקרנו במרכז הקהילתי של תושבי דהב הבדווים. בדרך ביקרנו במושב השימושי די-זהב. הגענו לנעמה, שם נמצא המלון בו אנו מתאכסנים. ועכשיו אנו נמצאים באופירה. זהו מרחק של 240 ק"מ. מחר נבקר במוסדות החינוך באופירה, נסע לאורך מפרץ סואץ, נגיע לא-טור, משם נסע לאבו-רודס. באבו-רודס ניפרד ואחם תמשיכו לנסוע בתחום השיפוט של המרחב למרחק של כ-60 ק"מ מערבה מאבו-רודס. הדרך לאורך מפרץ אילת משתרעת על 240 ק"מ, והדרך לאורך מפרץ סואץ עד ראס-סודר - על 260 ק"מ.

הגבול בהרים זוהי פרשת-המים, והנקודה העיקרית זהו שדה-התעופה הר-סיני, שם מוקם בית-נתיבות. מרכז שירותים הוא בשלב הסופי של התכנון לקראת הקמה. קיים שם מרכז קהילתי וקיים המנזר. בודאי-פיראן קיים מרכז קהילתי נוסף. על המרכזים הקהילתיים של הבדווים ועל החלוקה לשבטים יספר לכם סא"ל זאב עשת.

המרחב משתרע על שטח של כ-23 מיליון דונם. באזור של 23 מיליון דונם חיים 12 אלף בדווים המפוזרים באזור.

ועדת השרים לענייני החיישובות, שבפניה הבאנו את תכנית-האב לפיתוח מרחב שלמה בכללותו, סיווגה את האזור לשני חלקים נפרדים, לא כפי שהגשנו. אזור אחד הוא האזור מאילת לאורך מפרץ אילת עד ראס-מוחמד, נקודה המרוחקת כ-40 ק"מ מאופירה, שם צריך להיות פיתוח ישראלי לכל דבר. בכל השטח הנותר אושרו לפיתוח רק מתקנים ופרוייקטים המיועדים לתת שירותים לאוכלוסייה המקומית, לתיריסי ולמטיילים, בלי שיוקמו שם ישובי קבע.

לגבי הקמת ישובים לאורך הדרך עד אופירה העקרון שהנחה את ועדת השרים לענייני החיישובות היה כמות המים שניתן לספק לישובים כדי שיוכלו להתקיים. יש לזכור שכל סיכום של ועדת השרים, אם אין עליו ערעור של אחד בשרים תוך פרק זמן מסוים, הופך להיות החלטת ממשלה. בזמנו אושרו להקמה שני ישובים: נביעות ודי-זהב. התכנית שהוגשה לאותה ועדה על-ידי פרופ' רענן ויץ דיברה על הקמת כ-10 ישובים לאורך הדרך. המדיניות של ועדת השרים היתה שמספר הישובים שיוקמו יוגבל לפי קריטריון אחד של כמות המים שתימצא באזור עבור הישובים.

רצוני למסור לכם פרטים על המרכז העירוני שצריך לקום באופירה, בהתאם לתכנית-האב. תכנית-האב שאומצה על-ידי ועדת השרים לענייני התיישבות אומרת כי בשנת 1978 יגורו באופירה 1,000 משפחות, ובשנת 1985 - 4,000 משפחות. ופירוש הדבר כ-16-18 אלף נפש, כפי שהיה באילת עד לפני שנתיים-שלוש שנים. מספר זה לא כולל את אנשי הצבא ואת התיירים והמטסילים. הכוונה היא לתושבים עם משפחותיהם שיגורו באופן קבוע במקום. החלטה זו נתקבלה בשנת 1972. לפי אותה החלטה היו צריכים לגור היום, באפריל 1975, כ-540 משפחות באופירה. כן היו צריכים לקום כאן מוסדות ציבור וחינוך, כמו בתי-ספר, גני-ילדים, פעוטונים, מגרשי ספורט, קולנוע וכדומה, עבור 540 משפחות.

היום גרות בפועל באופירה 44 משפחות בלבד. יש פער גדול בין ההחלטות והתכנון לבין הביצוע. אני מניח שלכל יש הסברים, אבל צריך גם לזכור מה אמרנו לאותן משפחות שהצענו להן לבוא ולבנות את ביתן באופירה. רשאים היינו להגיד להם לבוא למקום שהוא קשה וחם, שיש בו תנאי עבודה קשים עם הרבה שעות עבודה עבור משכורת ממשלתית, כי יכולנו להוסיף: דעו לכם שיש החלטת ממשלה שבשנת 1978 יגורו כאן אלף משפחות, שיהיו כאן שירותי חינוך לילדים, שאפשר יהיה לקיים כאן חיי קהילה וחיי תרבות. היה ידוע שמוקם כאן לא קבוץ ולא מושב אלא מרכז עירוני, ומרכז עירוני איננו יכול להתקיים בלי שיהיו בו לפחות אלף משפחות.

אגיד דבר חמור. אני יודע שה"עוגה" היא אחת. אולי אינני אובייקטיבי כאשר אני אומר שיש לי ספקות עם אותה "עוגה" מתחלקת ביחס נכון לפי מה שאני מבין את האינטרס הלאומי שלנו. אבל אני יודע שיש גבול למה שהמדינה יכולה לעשות מבחינה כלכלית. ואין כאן בעיות פוליטיות. איש לא טען שלא עושים בגלל בעיות פוליטיות. בוועדת השרים, שדנה בנושא יחד עם אנשי המחלקה להתיישבות, לא היו חילוקי-דעות לגבי הרצועה שאני מדבר עליה, שזהו הקשר היבשתי בין אופירה לבין מדינת ישראל. אפשר לטעון שעל המדינה להפנות משאבים לקרית-ארבע בגלל אינטרסים אלה או אחרים. לפי מיטב זכרוני ההחלטה על קרית-ארבע נפלה באותו זמן בו הוחלט על אופירה. בקרית-ארבע דומני שגרות כיום 250 משפחות ו-550 יחידות דיור הן בבניה.

בשעה זו חשוב שנאמר דבר אמת. למתיישבים במקום יש אולי יותר זכות לדבר מאשר לי. אני אישית מרגיש שקצת הולכתי שולל את אותם האנשים שאמרתי להם: בואו ותבנו כאן את ביתכם. לא יתכן שלאחר ארבע שנות עבודה הגענו ל-44 משפחות הגרות במקום. בכל בית-הספר מכיתה א' עד כיתה ו' לומדים 10 ילדים. אנשים רוצים שלפחות יהיה כאן חינוך לילדיהם, שלפחות יהיו כאן חיי תרבות. אי-אפשר לפתח חיי חינוך ותרבות במסגרת כה מצומצמת. צריך גם לזכור כי מתוך 44 המשפחות יש 16 משפחות של אנשי צבא הקבע. הם אינם רואים את אופירה כביתם. הם משרתים כאן, הם נאמנים ומסורים למקום, אבל בעוד שנתיים הם אולי יקבלו הוראה מבפנים לעבור למקום אחר.

יש כאן פיגור רב בבניה מעל ומעבר למקובל

במדינת ישראל בהשוואה למקומות אחרים.

יש במדינה דרכים שונות להשגת דברים, שכולנו מכירים אותן: שביחות רעב, הפגנות, שבירת חלונות בכנסת. אחר-כך יש לכולם זמן, אחר-כך מתקבלות החלטות. אני לא אייעץ לאנשים שבאו לכאן לחיות ולהגשים חלום-חיים להשיג דברים בדרך זו. אנשים אלה הם החלוצים של שנת 1975. זוהי החלוציות של זמננו ואין טובה הימנה. אני גאה על כך שאנשים אלה לא הלכו בדרכים האלה. אבל דומני שאנו מהלכים כאן על חבל דק מאד העומד להיקרע בכל רגע. יש כאן מפעלים יפים, אבל חושבני שאחטא לאמת אם לא אספר על חיי היום-יום.

אני עובר לנושא המים. באופירה המים באים מהתפלה. זהו מפעל גדול שאנו מפעילים באמצעות חברת "מקורות" קוב מים, במחירי הדלק החדשים, עולה 14-15 לירות.

י. דרניצקי (יודין):

מהי שיטת ההתפלה, האם זוהי שיטת זרחין?

ר. אלוני:

קיימים מתקני התפלה הפועלים בשיטה של זיקוק אדים תחת לחץ. עם העלאת מחירי הדלק עלו מחירי המים בקפיצה גדולה. אינני חושב שזהו הפתרון. מתקני ההתפלה הקיימים יכולים להפיק 1300 קוב מים ליממה. למעשה מפיקים בסביבות אלף קוב ליממה.

חלמנו על הבאת מים מא-טור המרוחק כ-93 ק"מ

מאופירה. לדעת הגיאולוגים המינימליסטים א-טור זהו מקור מים של 1.5-1.25 מיליון קוב לשנה, רק מים מתמלאים בלי לגעה במאגר הבסיסי של מי התהום. גמרנו קידוח הפקה שנתן 100 קוב מים לשעה בתכולה של 128 מיליגרם כלור. הצענו איפוא להעביר קו מים מא-טור לאופירה בצינור של 10 צול. זוהי השקעה של 34 מיליון לירות. (י. דרניצקי (יודין): כמה זמן דרוש לכך?) כשנה וחצי. כל זה חיוני על-מנת לקבל מים מתוקים בכמויות יותר גדולות ובמחירים יותר סבירים לפיתוחו של מרכז עירוני. החקציב למטרה זו קיים, הוא מופיע בספר החקציב. היו כמה עיכובים בקבלת אור ירוק לביצוע. בזכותו של ראש הממשלה קיבלנו לפני 3-4 חדשים אישור לביצוע קידוח הפקה על-מנת לוודא את הכמויות של המים. לפי התכנית יבקר כאן ראש הממשלה בחודש הבא ואני מקווה שאז נקבל אישור לביצוע הקו. אנו מייחסים לקו המים חשיבות ממדרגה ראשונה לפיתוח המקום. ביצענו את קידוח ההפקה במהירות. מצאנו כמויות מים מעל ומעבר למה שקיוונו. אלה הם מים טובים. אני יודע מהו יחסו של ראש הממשלה לאזור. אני מקווה שנקבל את האישור וניגש למלאכה של הנחת קו צינור מים מא-טור לאופירה.

ל. דיציאן:

כמה מים יש כיום?

ר. אלוני:

כמות המים כיום מספיקה ל-500 משפחות. לא יימנע מאף משפחה להיכנס לדירה, אם

תהיה כזו, בגלל מחסור במים.

אשר לחשמל - אנו מייצרים חשמל מקומי.

היחה תכנית להעביר קו חשמל מאילת לאופירה. לצד מצאנו זאת לנבון ולנכון, למרות שהתקציב למטרה זו מופיע בספר התקציב, כי גם באילת יש מחסור בחשמל. אם ימצא נפט באזור, אין הגיון להעביר לכאן חשמל מהצפון הקרוב. יש להקים תחנת כוח גדולה באזור ולספק חשמל גם לאופירה וגם למערכת המים מא-טור.

באבו-רודס היחה שכונה שבה גרו 50 משפחות.

הן פונו במלחמת יום-הכיפורים. היחה החלטת ממשלה שאין מקימים ישוב באבו-רודס. אני חושב שזוהי החלטה נכונה. המשפחות לא הוחזרו.

א. עמינס:

היכן לדעתך צוואר-הבקבוק לגבי המספר הזעום של המחייבים במקום?

ר. אלוני:

אני חושב שהעניין נעוץ בכניית השתיית ובניית שיכונים.

סא'ל זאב עשת:

אני רוצה לגעת במגזר של האוכלוסיה המקומית. הקו השחור על המפה (מצביע על המפה) הוא הגבול של אזור דרום סיני, שבו מטפל המינהל לפיתוח מרשל.

מדינת ישראל או צה"ל רואים את עצמם אחראים לאוכלוסיה המקומית הגרה באזור. צה"ל רואה עצמו חייב על-פי הדין הבינלאומי ועל-פי מושגי המוסר שלנו לדאוג למתן שירותים לאוכלוסיה המקומית, כפי שאנו דואגים לאזרחים שלנו. תושבים אלה זכאים לקבל את כל השירותים שמקבלים אזרחים במדינת ישראל. אנו מטפלים בשטח זה בכל החחומים בהם מטפלת ממשלת ישראל באוכלוסיה.

במרחב הזה יש כ-12 אלף בדווים החיים במסגרת

של 8 שבטים מרכזיים. זוהי אוכלוסיה הגרה בחנאי נוודות ומפוזרת על-פני שטח מדברי גדול. לכן גם יש לנו בעיות להגיע עם השירותים החיוניים אל האוכלוסיה.

באזור דרום-סיני אין הבעיה הקיימת באזורים אחרים כמו רצועת-עזה או יהודה ושומרון. הקונפליקט הפלשתינאי לא קיים כאן. הבדווים הם אנשים נוחים מאד. אין כאן בעיות בטחוניות מיוחדות. האוכלוסיה באופיה היא ידידותית, לא עויינת. טיפול נכון שלנו באוכלוסיה המקומית משרת בסופו של חשבון את האינטרסים של עם ישראל. אופי האוכלוסיה, הטיפול שלנו באוכלוסיה, הדאגה שלנו לצרכיה - מביאים לכך שמטיילים יכולים לנוע באזור בחפזיות. הם יכולים ללון בכל מקום, לסייר ברגל או לנסוע ברכב. זהו אזור שקט מבחינה בטחונית.

מהם השירותים שאנו נותנים לאוכלוסיה? כל משרד ממשלתי אחראי בתחומו למתן השירותים. בנושא הבריאות - קיימים בשטח שלושה מרכזים: באבו-רודס, בסנטה-קטרינה ובאופירה. 21 מרפאות מקומיות פזרות בשטח, ובכל אחת מהן יש חובש מקומי, ציוד מרפאה שמשרד הבריאות קבע שהוא חיוני, ארון תרופות, שולחן רופא. חובשים שעברו קורסים בישראל או בעזה מחזיקים את המרפאות. מכל מרכז רפואי יוצא סיור רפואי העובר במרפאות אלה לפי תכנית סיורים שאנו קובעים. יש מקומות שאליהן מגיע הסיור הרפואי פעמיים בשבוע, ומקומות אחרים אליהם הוא מגיע אחת לשבועיים, הכל תלוי בריכוז של התושבים ומצב הבריאות שם. אם יש צורך לפנות מישהו לחדר-חולים במרפאות אשר במרכזים, נעשית ההעברה על-ידי עובד האמבולנס של הצוות הרפואי. יש מקרים שמעבירים חולים בהסעה או הססה למרכזים רפואיים כמו אילת או תל-השומר. הקריטריונים לטיפול הם לפי סטנדרטים ישראליים. השבוע היו שלושה פינויים של בדויים בדרך האוויר, לפי החלטה של סמכות רפואית.

כמה מלים על שירותי הסעד. זהו אזור מדברי צחיח עם אוכלוסיה דלת-אמצעים. פרנסתה העיקרית של האוכלוסיה קופחה ב-1967. עיסוקם העיקרי של התושבים האלה היה הברחות. חסמנו את דרך הברחות וכך יצרנו בעיה. הפכנו את מרבית האוכלוסיה שהתפרנסה על הברחות לאוכלוסיה שכירה הצריכה להתפרנס מעבודה יום-יומית. כאן נכנס לפעולה משרד העבודה.

תושבי האזור מקבלים מנות סעד הכוללות את מוצרי המזון הבסיסיים כמו קמח, אורז ושמן. בנוסף לכך יש קריטריונים של משרד הסעד לזכאות. סוד קיומה של האוכלוסיה הבדווית הוא בהסתפקות במועט. מנות הסעד שאנו נותנים להם יחד עם מקורות התעסוקה מאפשרים להם קיום בכבוד. לקראת-החורף סיפקנו להם ביגוד ושמיכות. בקיץ קיימנו קייטנות לילדים בחוף אשקלון. לזכאים לפי הקריטריונים של משרד הסעד אנו נותנים טיפול מיוחד. חלקם מקבלים מנות מזון מוגדלות, וחלקם - כסף, לפי מפתח של משרד הסעד. משפחה בת ארבע נפשות הזכאית לסעד מקבלת תמיכה המגיעה לסכום של 296 לירות לחדש, חלקה במזון וחלקה בכסף.

הבעיה העיקרית היתה שמקורות התעסוקה הטבעית של האוכלוסיה הם מצומצמים: דיג, חציבת אבני חן. התהליך שעבר על האוכלוסיה הזו מאז שנת 1967 הניע משפחות רבות לחפש עבודה. התושבים נאלצו להיכנס למסגרת של עבודה כדי שיוכלו לפרנס את משפחותיהם. אנו - צה"ל והמדינה האזרחי לפיתוח מרש"ל - מייחסים חשיבות רבה לכך שיהיו מקורות תעסוקה לאותה אוכלוסיה שרוצה לעבוד. אנו משקיעים בכך מחשבה, מקיימים קורסים להשתלמויות ולהסבה מקצועית במקצועות שונים כמו - מכונאות, מלצרות, חובשות, כדי שהאוכלוסיה תוכל להיקלט בעבודה באזור. רבים מועסקים בבניה גם בתחומי הקו הירוק.

נושא החינוך קיבל תנופה רבתי בשבע השנים האחרונות. לפני 1967 היו באזור שלושה בתי-ספר, שאחד מהם ממשלתי, ובשנים האחרים למדו רק ילדי עשירים. רק העשירים יותר יכלו להרשות לעצמם לשלוח את ילדיהם ללמוד בבתי-ספר אלה. כיום יש בשטח 28 כיתות לימוד ובהן לומדים כ-600 תלמידים. כיתות הלימוד פזורות בשטח כולו. אופי החינוך של האוכלוסיה איננו מאפשר לפתוח בית-ספר מרכזי עם פנימיה. החלוקה השבטית נשמרת כאן. אנו מגיעים לריכוזים ולמקומות שבהם יש סיכויים לפתוח כיתה ל-20 תלמידים. בסוף שנת התקציב הקודמת הכנסנו לבתי-הספר את נושא ההזנה. אנו נותנים לתלמידים ארוחת-צהרים חמה כל יום.

בכל בית-ספר שאנו בונים יש מרפאה וכן מטבחון. משרד הסעד מקציב את מנות המזון. השרת מכין את הארוחה. האוכל החם שניתן לתלמידים הגדיל את מספר התלמידים בבתי-הספר. כיום לומדים כ-600 תלמידים בבתי-הספר.

א. גבלבר: איזה אחוז זה מכלל אוכלוסיית התלמידים שצריכה ללמוד בבתי-הספר?

סא"ל ז. עשת: אין כאן חוק חינוך חובה. יש בערך 2200 ילדים בגיל חינוך יסודי.

ז. אמיר: מי הם כוחות ההוראה?

סא"ל ז. עשת:

בדווים מקומיים שלפני 1967 ידעו קרוא וכתוב. שיפרנו את הרמה שלהם. סיימנו השתלמויות למורים. ערכנו קורסים לאנשים המתאימים שהיה להם בסיס אם באמצעות המדרשה למורים בחיפה ואם בעזרת מרצים ופדגוגיים שהבאנו לכאן כדי שיורו להם איך ללמד. לבית-הספר בפיראן הבאנו מורים מאל-עריש שרמת השכלתם יותר גבוהה. שם לומדים תלמידים עד כיתה ז'. (א. לינ: האם אין חשש של השפעה של מורים אלה?) זהו אזור פתוח. אוכלוסיית אל-עריש יכולה להגיע לכאן ללא הגבלה, כשם שהאוכלוסייה של דרום סיני יכולה להגיע לאל-עריש. אין לנו תחליף למורים אלה.

א. לינ: מדוע לא יזמתם משלוח של צעירים להשתלמות במדרשה בחיפה?

סא"ל ז. עשת: המשפחות אינן מוכנות להינתק מילדיהן. אנו מוכנים לשלוח ילדים לאזור באר-שבע ולממן את לימודיהם.

ראשי המשפחות אינם מוכנים לשלוח ילדים ללמוד בתנאי פנימיה, אפילו אנשים מתקדמים יותר אינם מוכנים לכך. אם יהיה לנו גרעין של תלמידים, נשלח אותם.

כ-11 אלף נפש מקבלים סעד, מהם 8,800 מקבלים את מנת המזון הרגילה, 1,000 מקבלים מכסת סעד חלקית ו-1300 מכסת סעד מלאה. (שאלה: האם התושבים מקבלים כאן קצבת זקנה?) לא מכנים זאת קצבה של הביטוח הלאומי. משרד הסעד קבע קריטריונים לזכאות. אדם זכאי לסעד כי הוא זקן ואיננו נחשב לכוח עבודה.

משרד העבודה ערך סקר של דורשי עבודה באזור. מתוך 12 אלף נפש רשומים 1650 דורשי עבודה. בדו"ח כזה עובד במשך שלושה חדשים ואחר-כך חוזר להרים. גם פועל שמאמנים ומכשירים אותה לעבודה עוזב את המקום עם הצורך שבידו וחוזר אחרי כמה חדשים. כיום יש 964 מועסקים רשומים. 200 אנשים עובדים בישראל בתחומי הקו הירוק. ב-1200 איש מועסקים בחודש זה. מספר המועסקים עולה ויורד לפי עונות השנה.

ל. דיציאן: האם הייתם יכולים לספק עבודה לכל מי שמבקש עבודה, או שהיה נשאר אחוז מסוים של מחסרי עבודה?

שאלה: האם האזור יכול לקלוט את אותם 200 תושבים העובדים בתחומי הקו הירוק?

סא"ל ז. עשת: כאשר נקבתי במספר של 1200 מועסקים החדש לא הבאתי בחשבון מקומות העסוקה טבעיים. 100-120 אנשים הם דייגים. 30-40 עוסקים בחציבת אבני-חן. יש העוסקים במסחר זעיר. אין כאן מצב של אבטלה. במידה ויפלטו כוחות עבודה המועסקים כיום בתחומי הקו הירוק אנו ערוכים לקליטתם באזור.

הדאגה למתן שירותים לאוכלוסייה מניבה פירות חיוביים. משרד החקלאות מסייע בנושאי הדיג והבוסתנים. הוא דואג לשיפור הזנים הקיימים בשטח וכן לשיפור מקורות המים של האוכלוסייה.

הנציגות של משרד הפנים באזור דואגת למתן תעודות זהות לתושבים ולרישום לידות ופטירות.

הצוות המועסק על-ידי המינהל לפיתוח מרש"ל משקיע מאמצים רבים בשיפור מקורות המים של האוכלוסיה המקומית. כל קידוח שמצליח מרכז סביבו אוכלוסיה שיורדת לכיוון בארות המים שאנו קודחים.

יגאל קרני:

רצוני להוסיף כמה דברים למה שאמר מר אלוני, וזאת מתוך ידיעה אישית. כיום גרות באופירה 40 משפחות. חלק מאתנו בא לכאן לפני כשבע שנים, וחלק לפני 4 - 5 - 6 שנים. המשפחות עצמן גרות כאן מאפריל 1974 כאשר חוהל באכלוס. מאפריל ועד היום הצלחנו לאכלס כאן 44 משפחות, ביניהן גם משפחתי שהגיעה בדצמבר 1974. מר אלוני יכול להגיד שהוא מרגיש את עצמי כמי שמוליך שולל אנשים. אני מרגיש את עצמי כאדם מרומה. באתי לכאן כמו רבים אחרים בידיעה שהמגורים באופירה כרוכים בויתור על הרבה דברים. ידעתי שלא תהיה לנו טלוויזיה ושאינן כאן קולנוע ועוד כהנה וכהנה דברים שקובעים את רמת החיים.

לפני שלוש שנים נפגשנו עם יושבת-ראש ועדת העבודה ועם חבריה למפלגה. נסינו לזמן את מר שרף שכיחן אותו זמן כשר השיכון. העלינו את אותן בעיות. חלפו שלוש שנים ואיננו יכולים להצביע על שיפור רב במצב. גם היום שאלתי באיזו מסגרת הגיעה לכאן ועדת העבודה ולא קיבלתי תשובה; אבל אני שמח שאני יכול לדבר באזני עשרה אחוזים מחברי-הכנסת בתקווה שדברי יפלו על אזניים קשובות.

התוצאות מלפני שלוש שנים לא השתפרו. רובנו מרגישים עצמנו מרומים. המצב כיום הוא ללא נשוא. הבאנו לכאן ילדים. לילדים אין היכן לשחק, אין היכן ללמוד. החל ממחר אנו משביתים את הלימודים באופירה. משרד החינוך הבטיח לפני חצי שנה שהמבנה של בית-הספר יהיה מוכן לקליטת הילדים. היום יש מבנה עם קירות וחלונות אבל הילדים אינם מסוגלים ללמוד בתנאים אלה. מידות החום הן גבוהות אבל מידות האוויר המרכזי איננו פועל. אולי יסיימו את התקנתו בעוד שבועיים-שלושה. משפחות עם תינוקות מוכרחות להסתפק במאוורר כדי להפיג במקצת את החום.

גרתי באופירה שבע שנים. תמיד היה מזגן-אווריר במשרדי. סבלתי את החום. לא הבאתי את ילדי כדי שהם לא יסבלו. חיכיתי שיהיו תנאים מחאימים למגורי משפחות, כפי שהובטח. במשך התקופה של 6-7 שנים עברו את אופירה אלף אנשים שעזבו אותה, מתוכם 700 שהיו יכולים להישאר. אחרי שהם ראו מה קורה כאן, הם הרימו ידיים. אינני יכול להשלוח אותם. מדינת ישראל חייבת להגיד היום למשפחות הגרות כאן כיצד היא רואה את עתיד המקום. האם היתה החלטה להקים כאן מאה יחידות דיור ולא היתה החלטה להקים כאן עיר? במשך למעלה משנתיים ליוויתי את הצוות שתכנן את כל מרחב שלמה, ובין היתר את אופירה. ליוויתי את התכנון ובחרתי את המקום לשבת בו. אפשר להגיד: לא הוכרז שזו תהיה עיר ואם בישראל; יכולים להיות שיקולים שונים לא להקים פה עיר אלא היאחזות של נח"ל או מושב. אבל בשום פנים ואופן אי-אפשר להחזיק אותנו כאן שבע שנים, או ארבע שנים אחרי הכנת התכנית, בלי להגיד לנו לאן פניה של אופירה מועדות.

אנו יודעים שמדינת ישראל מסוגלת להקים עיר. אנו שולחים מומחים לחו"ל. כאשר מגיע הרגע וצריך לגשת לביצוע מסתבר שכולם נתפסים עם ידיים למעלה ואיש איננו יודע מה לעשות. משרד השיכון מופקד על הקמת ערים ובניית שיכונים בישראל. אני יודע שמשרד השיכון הקים את ערד. משרד השיכון לא קיבל על עצמו להקים את אופירה. אילו הוא היה מקבל על עצמו את המשימה הזו, היו פני הדברים אחרים.

אם הדברים שאמרתי יניעו אתכם לקדם את העניינים,

נצא כולנו נשכרים.

היו"ר ש. ארבל-אלמנזלינו : אמרת דברים סתומים. עשינו דרך ארוכה כדי לשמוע ולראות מה נעשה כאן. גם עניני השיכון הם בתחום הסמכות של ועדת העבודה. כאשר נפגשנו בשעתו דובר על 300 יחידות דיור. מדוע 300 היחידות האלה לא קמו בהתאם לתכנון? בתקציב לשנת 1975 יש סעיף על התחלות בניה של 100 יחידות דיור באופירה. מהו מצב הבניה באופירה, מה קרה בינתיים? אני מבקשת להבהיר את הדברים.

הח' ברוך : אני רוצה להצטרף לדברים שאמרו ראובן אלוני ויגאל קרני על נושא השיכון באופירה. במסגרת תכנית הרדיו של יואל רפל על החיים במדבר, הפנה ראובן אלוני את יואל לשר השיכון. תשובתו של שר השיכון היתה שהוא איננו חייב לפרט לאיש את נימוקי משרד השיכון מדוע לא בונים באופירה. לכן יושבות כאן 44 משפחות המרגישות את עצמן מקופחות ומרומות. את ימיח בונים הרבה פחות זמן מאשר את אופירה ושם יש התקדמות, לאחר שהיינו עדים להפגנות. מסתבר שזוהי השיטה. אני יושב כאן חשעה חדשים ושום דבר לא זז. לאחר שבע שנים יש בית דירות אחד גמור. ועל כך אומר שר השיכון: אינני חייב דו"ח לשום אדם. אני חושב שזה גובל בשערוריה. אשמח לשמוע את הגובתה של ועדת העבודה לתשובה כזו. אני מצפה גם שאחד מחברי הכנסת יגיש שאילתה לשר השיכון וישאל אותו מדוע תשובה כזו באה על גופותיהן של 44 משפחות שגרות כאן. שר השיכון הוא נבחר. הוא חייב לתת תשובות לשאלות אלמנטריות. לא יתכן שהוא יתחמק מחשובות.

אני מבקש להעלות רעיון. אנו מדברים על הקמת יחידות דיור באופירה. אבל על מה יתפרנסו התושבים שיגורו בדירות אלה? לא שמעתי על מחשבות להקמת מפעלים שיתנו מקורות פרנסה לאנשים. לי יש הצעה. טוענים שהמרחקים הם עצומים ולכן מפעלים רבים אינם כדאיים בגלל הוצאות התובלה. אני מציע להקים כאן מפעל לחגור צבאי. הייצור של מפעל כזה במשך חדש ימים דורש משאית אחת. זו יכולה להיות התחלה טובה.

האנשים היושבים כאן הם או עובדי המינהל לפיתוח מרחב שלמה או אלה המספקים שירותים לאוכלוסייה המזערית הגרה כאן. החלק השני אלה הם אנשי צבא הקבע שחלקם הביאו את משפחותיהם. הם לא משתתפים אתנו בפעילות השונה. הם באו לכאן בפירוש לגלות, לשנתיים של קידום. הם לא מסייעים לנו בפיתוח העיר. כאן צריכים לגור אזרחים. יש לנצור מקורות תעסוקה עבור האזרחים של אופירה.

הח' פלטי : אני חושב שהמינהל כגורם מוניציפלי האחראי לתכנון וביצוע לא פעל בצורה מספיק מהירה ויעילה על-מנת לקדם את בעיות המקום ולפתור את בעיותיה של האוכלוסייה באופירה. זה נובע מהמבנה הפנימי של המינהל לפיו הסמכויות להחלטה נתונות בידי אנשים מרכזיים היושבים בצפון ולא באופירה. אני חושב שבענין זה דרושה ראורגניזציה של המבנה של המינהל. כיום יש לצוות המקומי הרגשה שהם משמשים כתובת לתלונות של המשתכנים, אבל אין להם האמצעים כדי לעזור ולפתור בעיות. את ההחלטות יש לקבל במקום, ובצפון להשאיר חוליה עורפית. בוועדות הפועלות בצפון יש סחבת במציאת פתרונות. כאשר יש בעיה של טלפון, מפנים את האנשים לצפון. אנו, הצוות המקומי, מבצעים רק דברים קטנים ומוגדרים, אבל אין לנו קשר לתהליך של קבלת ההחלטות. אם החוליות לקבלת החלטות תהינה כאן, המצב יהיה שונה.

להרים את הנושא של פיתוח עיר - זו מלאכה לא קלה. עושה זאת צוות קטן יחסית. נכון שאין אפשרות לפתח עיר על-ידי סלילת כבישים והקמת כמה בנינים גדולים. יש הכרח ליצור מקורות תעסוקה. עד היום לא הצליחנו לפתח מקורות תעסוקה, וגם לא ידוע לי על שינוי רציני שיחול בקרוב בשטח זה כדי שנוכל לקלוט עולים, זוגות צעירים או אנשים אחרים הרוצים לחיות באופירה. איש לא יודע כיצד אנשים אלה ימצאו את פרנסתם כאן. כיום הפרנסה העיקרית של אופירה היא התיירות. מכאן משתמע שאופירה צריכה להסביר את פניה לתייר ולמטייל. אבל אין כאן דברים יסודיים. מטייל המגיע לכאן איננו מוצא שירותים אלמנטריים. הנסיעה לכאן היא ארוכה ויקרה. אין כאן עדיין חוף ציבורי עם שירותים. אין סככות צל, אין מתקן למים קרים. אין שירותי הצלה על החוף. אין פה

היו"ר ש. ארבלי-אלמוזלינו:

אני מודה לכם ומאחלת לכם שתכו שורשים
במקום ושרבים-רבים יבואו בעקבותיכם. אתם מניחי יסוד לעיר ואם בישראל.

ג. אלוני:

בפני הכנסת הונח ספר התקציב. ספר התקציב
מחייב את כולם. אקרא את המספרים המופיעים
בו. בשנת 1971 הוחלט על 90 דירות. בינואר 1971 נחתם הסכם בין משרד
השיכון לבין סולל-בונה על הקמת 90 יחידות דיור. בתקציב של משרד השיכון
מופיע סעיף: התחייבויות משנים קודמים - 200 יחידות דיור. מתוך 200 אלה
התחילו לבנות 142. בשנת 1974/5 - 150 יחידות דיור. לא הוחל בבניית
אף אחת מהן.

היו"ר ש. ארבלי-אלמוזלינו:

בשנת 1973/4 היתה התחייבות לבניית
200 יחידות, מהן הוחל בבנייתן של 1942.
נותרו 50 יחידות. מה-300 יחידות דיור נותרו 100. אלה הן 150 היחידות
של שנת 1974/5.

מכאן ואילך נקיים ישיבה סגורה כדי לשמוע

פרטים נוספים:ד. דגיאן:

שמענו משני הנציגים שהופיעו בפנינו
דברים שהם חמורים מאד, לדעתי. הדברים
שמענו פוגעים בשרים, ולא רק בשר השיכון. אני חושב שמן הראוי לא להמשיך
את ישיבת הוועדה כאן, אלא לקיים ישיבה נוספת בכנסת ולהזמין אליה את
שר השיכון ואת הנציגים הרשמיים הפועלים באזור. נשמע דיווח, נשאל שאלות,
ואחר-כך נשקול אם להזמין גם את הנציגים של תושבי המקום. שמענו כאן
האשמות על אי-מילוי התחייבויות מסוימות. איננו יכולים לברר את העניינים
בלי לשמוע את השרים הנוגעים בדבר, מה גם שיש שר שבתוקף תפקידו מופקד
על פיתוח מרחב שלמה. אני מציע לכן להפסיק את הדיון ולהמשיך אותו
בכנסת בנוכחות השרים.

ה. דרניצקי (יודין):

ראינו דברים שלא היו לפני שנתיים והיום
הם קיימים. שמענו גם על דברים שלא קמו
והיו צריכים לקום. לי יש השקפה די מאוזנת על המצב. וכאן אני מגיע
להצעה לסדר. אני מוכן לקבל את הצעתו של חבר-הכנסת דיציאן. נציג המינהל
סוען שלא בוצעה כאן עבודה לפי מלוא היקף התקציב שנקבע. הדבר מעורר כמה
שאלות. אני מצטרף לאותם חברים ששמו את הדגש על הבעיה של מציאת מקורות
תעסוקה. אני רואה בכך את צוואר-הבקבוק ולא רק בנושא השיכון. אחרי
שמענו את הדברים של מר אלוני, של סאל ל עשת ושל התושבים והתרשמנו מהם,
מוטב להמשיך את הדיון בנוכחות השרים הנוגעים בדבר. היוסלא נוכל לסכם.

א. גבלבר:

ביקרתי כאן לפני ארבע שנים וגם היום. לאורך
כל הדרך יש התקדמות עצומה, אף-על-פי שזו
ראשית דבר. עדיין לא הוגשם היעד, אבל ראשיתם של הדברים התפתחו בצורה
הרצויה. נכון שלתושבים וכן למינהל המופקד על הביצוע יש הרגשה קשה.
יש טענות שחל עיכוב בביצוע דברים שהוחלט על ביצועם. איננו יכולים לברר
זאת בלי לשמוע את הצד השני. תפקידם לשמוע ולהתרשם מהדברים. אני לכן
מצטרף להצעה של קודמי.

ז. אמיר:

אני חייתי בעיר שהתפתחה מבראשית. כאן יש
פרדוקס מסוים והוא שכל התושבים הם פקידים
ממשלה שאינם נחשבים בעיני כתושבים רגילים. אלה אנשים שמקום עבודתם
מובטח להם, שמשכורתם משוריינת וכן גם הפנסיה.

שמענו כאן דברים מעוררים - ואינני מדבר
על מה שראו עיני. ראינו פיתוח נפלא, וכל זאת מאז שנת 1967. אינני יודע
כמה כל זה עלה למדינה. למדינה יש תקציבים והיא מחלקת אותם לפי סדרי
עדיפויות. צריך לדעת מה בא ראשון בתור - מעלה-האדומים, הגליל או פתח-
רפיח. אני יוצא מכאן בהרגשה טובה. מה שחסר כאן לדעתי אלה הם תושבים
רגילים שאינם קשורים בתקציבים, שהם יחליטו להקים כאן מפעלים חיוניים

ולבנות עיר ואם בישראל. הם יכולים להיות יסוד לעיר. אלה שפענו כי רימו אותם, הם אינם מרומים. אני יכול לנהל ויכוח עם שר השיכון ולשאול אותו מדוע לא ביצע את מה שתוכנן ומה שנקבע בחקציב. זהו ענין משני. אני מדבר על העקרון. עקרונית אנו זקוקים לאופירה, כי זהו מקום אסטרטגי חשוב למדינת ישראל. היות ואופירה חיונית למדינה, צריך אולי להקציב תקציבים שנתיים קבועים לפיתוחה כדי לקיים בה מספר מסוים של תושבים. הישוב לא יקיים את עצמו אלא אם כן יימצאו אוצרות טבע בסביבה. אם ימצא נפט, היזמים יבואו לכאן בהמוניהם. בלי זה הם לא יבואו גם אם נשחרר אותם ממש הכנסה.

לדעתי הסיור שלנו היה חיוני. ראינו שאנשים עושים את מלאכתם. יתכן שאנו כנבחרים צריכים לתמוך בהם כדי להחיש את הפיתוח, ובעיקר כדי לנצל את התקציבים המוקצבים לאופירה מדי שנה בשנה.

מ. גז:
הוויכוח שקיימנו בנוכחות תושבי המקום לא העלה את קרנה של ועדת העבודה. איננו רגילים להופיע בצורה כזו. אני מצטערת על הרושם שיצרנו כאן.

אנו מתעלמים מהמלחמה הקשה שעברה לנו, שחייבה את המדינה להפנות את כל המשאבים לנושאי בטחון. הבחורים שלנו היר במשך חדשים בחזית. היתה רעידת-אדמה ועבר זמן רב עד שהחלנו להתאושש ממנה. איך אפשר להתעלם מכך?

התושבים מאוכזבים מהקצב האטי של הפיתוח. עלינו לעודד אותם וגם לסייע להם על-ידי פגישות עם שר האוצר ועם שר השיכון. אבל אני מוכרחה לציין שמה שראו עיני היום בהשוואה למה שראיתי לפני 3-4 שנים ממש מרהיב ומלהיב. לכן אני אומרת גם להם: לאט לכם.

א. לין:
חברי-הכנסת המשתתפים בסיור יצרו בוועדת העבודה אווירה שאנו יכולים להתגאות בה. כאן קרה משהו לא רגיל. היתה התרשמות מהדברים ששמענו. אני רוצה להגיד מה היתה התרשמותי.

אני בהחלט אינני מתעלם מהמעשה הגדול שנעשה באופירה. אני מכיר את שאס-א-שייח מתחילת הדרך. לא זה מה שמעיק עלי. על אופירה אין בינינו חילוקי-דעות. אנו מדברים על ענין שהוא יקר לכולנו. יש לנו ויכוחים על יהודה ושומרון; על אופירה מעולם לא שמעתי ויכוח, לא שמעתי ערעור. מדוע התרשמתי בצורה קשה? כי יש לי הרגשה - ואודה לכם אם תסתרו את דברי - שאין זה מקרה שיש כאן הזנחה. לא רציתי שהחושבים ישמעו את הדברים האלה. לא יתכן שהשר עופר אחראי לכך.

אני מקבל את ההצעה שנקיים דיון בכנסת בירושלים. כאשר דנו על מדיניות פיזור האוכלוסיה הצעתי להזמין את ראש הממשלה לדיון. היה לנו בוועדה ויכוח נוקב עם השר בר-לב. גם כאן אנו שומעים שהבעיה היא לא רק שיכון אלא גם חעשיה. אני מחרטט שיש גם בעיות עם משרד השיכון. נשב עם השר עופר ועם השר בר-לב, אבל בסופו של דבר הענין מתחיל ונגמר בממשלה. נזמין את ראש הממשלה לוועדה. אני רוצה לשמוע אם הוא מהסס. אני חושב שאנו חייבים זאת לתושבים. אני מציע שהישיבה המכרעת בענין אופירה תהיה עם ראש הממשלה.

ב.צ. חלפון:
אני חושב שאנו גוטעים בתושבי אופירה קצת אשליות. אנו יודעים איך בונים את הארץ. אנשים במושבים זכו לבנות את ביתם לאחר 15 שנה. בכך אינני מצדיק את משרד השיכון.

אני חושב שצריך לקיים דיון יותר רחב ועמוק על סדרי העדיפויות. אז אפשר יהיה לתת תשובה יותר מוסמכת לבעיה שהם העלו בפנינו.

ח. שמעוני:
אני מנסה למצוא נקודות זכות לראובן אלוני. אינני מבין איך קרה שהוא עבר מאופטימיות רבה בדברו על העתיד שהאזור טומן בחובו, על תכניות רבות תנופה שהוא מופקד עליהן ועל ההקצבות הגדולות להגשמת התכניות, לאותה פסימיות קודרת שנשמעה

ח. שמעוני:

בדבריו הערב. לו הייתי חושב המקום והייתי שומע את דבריו, הייתי אומר לעצמי שאין לי מה לעשות כאן, שהרי לא בונים, לא בנו ולא יבנו. אם מר אלוני מופקד על ביצוע חכניות גדולות של הממשלה, עליו להחזיר את הלהט של החזון והתנופה לתושבים במקום. אם הוא איננו מאמין בהגשמת החכניות, מה הוא עושה כאן? אם הוא מאמין בכך, עליו להדביק את התושבים בהתלהבות שלו. בדבריהם של אנשי המינהל באה לכלל ביטוי פסימיות שאין לה הצדקה כאשר מאחוריה יש חכניות עצומות. אינני מבין זאת. אני חושב שאנו צריכים לשמוע מה תפקידו של מר אלוני במרחב הזה, מי צריך לתקוף את נושא הבניה ומי אחראי לבעיות התעסוקה. מנציג צה"ל שמענו משימות מוגדרות וברורות. אי-אפשר לעבור בקיצוניות כזו מאופטימיות לפסימיות. אם יש משימות שהן מוטלות עליך, מר אלוני, תחזיר אותן לתושבים.

סא"ל ז. עשת:

בדברי הצגתי את מה שעושה מפקדת כוחות צה"ל בתחום הטיפול והדאגה לאוכלוסייה המקומית, בשיחוף עם המינהל האזרחי של מרחב שלמה. אינני חושב שהייתה בדברי ביקורת כלפי שר זה או אחר בממשלה.

דעתי האישית היא שצוואר-הבקבוק כאן נעוץ במציאת מקורות תעסוקה ופרנסה יצרניים, לא בשירותים. אבל מה שמעכב את בואן של המשפחות ולא מאפשר להן לרדת לכאן זהו נושא השיכון. אי-אפשר להפריד בין שני הדברים, כי הם משולבים. מי שרואה כאן רק את המגזר של עובדי המינהל קיבל תמונה לא מדויקת של המצב. יש כאן מסגר, וזוהי עבודה יצרנית; יש כאן חשמלאי ויש כאן בעל מוסך. יש כאן דייגים. יש במקום מפעל למזגנים. לא ראיחם את אותו מסגר או את אותו חשמלאי החיים כאן. צה"ל הוא בבואה של עם ישראל. אנשים משרתים כאן יותר משנתיים ונשארים.

אני חושב שיש פה גרעין מאודן של אנשי מינהל, אנשי צבא ואנשים העובדים בייצור, שלא באו לישיבה זו. מה שמעכב את פיתוח האזור אלה מקורות תעסוקה ופרנסה מצד אחד, ונושא השיכון מצד שני. שני הנושאים הולכים יחד ואין להפריד ביניהם. זה בתחום האזרחי. מתוך ישיבה במקום אני יודע שאילו היו תנאים מתאימים - וזאת לפי מספר האנשים שעבדו כאן בשנים האחרונות - הרי היו יכולים לחיות כאן לפחות אותו מספר של אנשים כפי שהופיע בתחזיות של צוות הסקר אשר הפיץ את העבודה.

ל. דיציאן:

הצעתי הצעה לסדר. האם ההצעה מתקבלת או לא?

היו"ר ש. ארבלי-אלמוזלינו: אני חושבת שיש לתת רשות דיבור למר אלוני לדברי חשובה ותגובה לדברים שנאמרו.

ר. אלוני:

הייתי הפותח בישיבה זו, הייתי מארח ואני מייחס חשיבות רבה לביקור שלכם. אני חושב שהשאלה שהציג חבר-הכנסת שמעוני הייתה שאלת-השאלות, ומן הראוי שאשיב עליה.

ראש המינהל לפיתוח מרש"ל אני רוצה למסור הודעה אישית. כעובד מדינה נשבעתי בשנת 1948 להיות נאמן למדינת ישראל ולחוקיה ולמצפוני. אני גר בכפר שמריהו, אני עובד בכיר בממשלה עם זכויות בתחומי הפיתוח של המדינה. אני מגיע לאופירה יומיים-שלושה ימים בשבוע בתנאים טובים. אני מגיע בטיסה ויושב במשרד ממוזג אוויר. אני עובד שעות רבות כל יום ונהנה מכל דגץ של עבודתי. אינני חי כאן יום-יום. לפי מצפוני אני מתייחס לאחת לאלה שגרים כאן כל ימות השנה עם הנשים והילדים.

קיבלתי עלי את התפקיד הכרוך בעבודה קשה, ואינני מתחרט על כך. בקבלי את התפקיד הצמתי הנאי אחד עיקרי לא ביקשתי דרגה ולא תוספת שכורת. שאלתי את ראש הממשלה דאז, גב' גולדה מאיר, את שר הבטחון דאז מר דיין, את השר הממונה השר גלילי וכן השר גבתי שאתו עבדתי מהיום הראשון כעובד מדינה, שאלתי אותם רק שאלה אחת: האם החכנית שאישרתם לפיתוח המקום תבוצע אם לא? אם היא לא תבוצע, לא אקבל עלי את התפקיד. זכותי הייתה להציג את התנאי הזה, כי לא חיפשתי תעסוקה

באותם ימים, גם לא כיבודים. היחה לי משרה בכירה בממשלה. החשובה של השרים היחה: נחייצב מאחוריך בכל המאמצים להקמת ישוב של אלף משפחות. המשפחה גרו במקומות שונים בארץ, האנשים עבדו כאן ובימי ה' אחר-הצהרים עלו למטוס כדי לנסוע הביתה. אבל הם האמינו שתוך זמן קצר יהיו כאן שיכונים, מוסדות חינוך לילדים, שירותים שונים, והם יגורו כאן עם משפחותיהם. קראתי לעובדי מדינה, לאנשי צבא, למסגרים, לחשמלאים וכדומה לבוא לכאן. אמרתי שיש לי אישור בכתב ל-250 מקומות עבודה יצרניים, לפי סוגים ודרגות, גם לאזרחים עובדי צה"ל. קראתי להם לבוא לחיות באופירה כי כאן יש דירות עבורם.

אם אין דירות - אין תעסוקה, ואם אין תעסוקה - אין דירות. זהו מעגל קסמים. ואם אין התקדמות בשני התחומים האלה, חבל על כל המאמצים. אולי מוטב להחזיק כאן שתי חטיבות של צה"ל. אני מדבר על דברים צנועים ביותר, על מה שכתוב בספרי התקציב. אנו מוכרחים לומר את האמת, חייבת להיות אמינות. אין כאן מרכז עירוני, אותו מרכז שדובר עליו. בסופו של דבר נגשים את הדברים האלה, שאני נאבק עליהם. יחד עם אנשים שונים נשיג את המטרה. ואת עזרתכם לכך אנו מבקשים. אבל בינתיים חיי היום-יום הם קשים. שנת הלימודים החלה, ובחדרי הכיתות לא פועל מיזוג האוויר, למרות כל ההבטחות. ישבתי לפני חדש וחצי עם אנשי סולל-בונה ועם אנשי משרד השיכון. הסברתי שהילדים אינם יכולים ללמוד בתנאים האקלימיים של אופירה ללא מיזוג אוויר. הובטח לי כי עם פתיחת שנת הלימודים יופעל המיזוג. הבוקר נפגשתי עם נציג חברת החשמל כדי להזכירו לחבר את רשת המיזוג לכיתות. תשובתו היחה: עמדתי להוציא קבוצת עבודה אבל קיבלתי הודעה שאפשר יהיה לחבר את רשת המיזוג בעוד שבועיים. לטענתו, לא נתקבלה הזמנה פורמלית. אני נפגש עם התושבים ואין לי מה לומר להם. אני יכול להרצות בפניהם על התכניות, שאני מאמין שנגשים אותן, אבל כל זה לא יעזור לי כי מחשבות המתישבים נתונות לילדים הסובלים מהחום. אין כל פער בין שבועתי לבין אמונתי שנגשים את החזון. אבל כרגע לא התכניות הן המעניינות את התושבים. אני אמרתי לאנשים אלה בואו לחיות כאן, תהיה לכם עבודה, תהינה לכם דירות, לילדיכם יהיו תנאים טובים ללימודים ולמשחקים. בהסכם העבודה לא הסכמתי לכלול תשלומים נוספים. דיברתי רק על מה שסוכם עם השרים.

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו: מצאתי לנכון לקיים הערב באופירה ישיבה פתוחה. הנוהג הוא כי בישיבה פתוחה אנו שומעים את דברי האנשים המשתתפים בישיבה, איננו מנהלים דיכטורים ולא מביעים דעות. כך רציחתי לנהל גם את הישיבה הפתוחה הערב. אבל היחה אי-הבנה לגבי ניהול הישיבה, וכך החמצנו גם את ההזדמנות להציג שאלות ולשמוע תשובות.

אני חושבת שמר אלוני מילא את תפקידו נאמנה גם הערב. ביקשנו ממנו להציג את החמונה כמות שהיא, והוא מילא את חובתו. את הדיונים נקיים בוועדה. איש לא התכוון לקיים דיון ולהגיע לסיכומים בעת הסיור. בתום יום מייגע, מלא חוויות ורשמים, למדנו הרבה. בשם הוועדה אני רוצה להביע תודה והערכה למר אלוני על עבודתו החשובה לפיתוח המרחב ועל דבקותו במטרה. ברכתנו זו תלווה אותך בכל מעשיך. תודתנו נתונה גם לסא"ל זאב עשת על הסקירה המעניינת שמסר לנו הערב.

ישיבת הוועדה במחנה העבודה של מע"צ ברפידים - 7.4.75

מר גולן: יש לנו הכבוד לארח את ועדת העבודה של הכנסת במחנה העבודה של מע"צ ברפידים. (מנהל מע"צ)

בזמן האחרון קראנו בעתונות וגם שמענו על הצעות לשיפורים. נפגשתי עם המספלים בנושא ונדהמתי מחוסר הידיעה בקרב הציבור הרשמי על מה שעושה מע"צ. מהנדס המחוז הגדיר היום את המצב באמרו שאת מע"צ מכירים דרך החור אשר בכביש. כאשר נעים על הכבישים

מר גולן:

הרחבים בנוחיות ועובדים במחלפים, כאשר מבקרים בבתי-חולים או מדברים באמצעות מרכזות הטלפון - איש איננו זוכר ואיננו יודע על מע"צ. זהו גוף שתקציבו השנתי מגיע לקרוב ל-750 מיליון לירות, המעסיק כ-2200 עובדים קבועים, והוא פועל בכל רחבי הארץ. מהתקודת הצפונית ביותר - ואלה הם הכבישים למוצבי החרמון - ועד לנגיחה הדרומית שיצאנו ממנה היום, היא אופירה.

אני שמח שניתנה לכם ההזדמנות להכיר את החלק הזה של מע"צ ואני מקווה שוועדת העבודה תבקר גם במקומות אחרים ותעמוד על הפעילות הענפה של מע"צ.

אעביר עתה את שבט ניהול הישיבה למארח המקומי, למהנדס מחוז הדרום דב אייזנברג. הוא חולש על המרחב מאשדוד עד אופירה וראס-מוחמד.

ד. אייזנברג:

אני מקדם בברכה את האורחים הנכבדים: חברי

ועדת העבודה של הכנסת בראשותה של היושבת-

ראש שושנה ארבל-אלמוזלינו, את העתונאים המשתתפים בסיום, את עובדי הכנסת, את נשות חברי-הכנסת הנמצאות עמנו ואת עובדי מע"צ.

אני מלווה את חברי הוועדה במיורם במשך יומיים והספקתי לספר לכם במהלך הסיור על הפעילות של מע"צ באזור. את העבודה אינני עושה לבדי, אני אולי מנצח על התזמורת, אבל יש לי שותפים רבים. אני רוצה להציג בפניכם כמה עובדים ותיקים של מע"צ שהם למעשה עושים את המלאכה: אחמר פוקס, מהנדס ביצוע כבישים של המחוז, שהוא ממיסדי מע"צ. מר גולן טוען שהוא נמנה על המייסדים כי הוא עבד במע"צ בתקופת המנדט. אני מדבר על התקופה שלאחר קום המדינה. מר שפיצר גם הוא בין המייסדים, הוא האפסנאי המחוזי וגם יו"ר הוועד. נמצאים עמנו מר שיסריח, מר שאולי מהעובדים הוותיקים במע"צ, מר בן-שמעון שהוא מפקד המחנות של מע"צ, שגם הוא בין המייסדים, מר בן-עזר ואחרים.

אני חוזר ואומר שמע"צ במחוז הדרום מבלה את

רוב שנותיו במחנות. כך היה בעת סלילת כביש הערבה-סדום, וכך המצב לגבי הכבישים שאנו סוליים באזור. כמובן שמע"צ הוא תמיד החלוץ ולא רק בשטח הכבישים אלא גם בשטחים אחרים. מחר נמשיך בסיור ותוכלו לראות מה אנו עושים - וזה רק מעט מזעיר ממה שנעשה, כי כדי לראות הכל גם שבועיים לא יספיקו.

רצוני להזכיר לאורחים שאת הדרה-האוכל בו אנו

יושבים אנו מחזיקים בעצמנו. גם זהו שירות שאנו מספקים בעצמנו, ולא שירות של קבלן. בזמנו נהגנו למסור את השירותים האלה לקבלנים. הרבה יותר נוח כאשר קבלן הוא המספק את שירותי המחנות. למרות זאת נטלנו על עצמנו את המשימה הזו כדי שהעובדים ירגישו יותר טוב ויקיימו מורל גבוה. מחנות מע"צ ידועים כמחנות מסודרים המוחזקים כהלכה. נמשיך להחזיק אותם עוד הרבה זמן.

אני רוצה להתנצל בשם אלוף הפיקוד וראש מטה

שהבטיחו להשתתף עמנו בישיבת הערב. יחכך שהם יצליחו להגיע מחר בבוקר לפני היציאה. נמצאים עמנו אל"מ שקול יהושע, קצין הנדסה פיקודי ועוד קציני הנדסה של אוגדה 252.

אבקש את יו"ר ועד העובדים לומר את דברו.

י. שפיצר:

מחכה לכם מר סיור מייגע שבמהלכו תראו את

העבודות העיקריות שהן עכשיו בביצוע בצפון סיני ורצועת עזה. בכל אתר עבודה תראו את עובדי מע"צ העושים את מלאכתם במסירות ונאמנות, שלא על-מנת לקבל פרס.

בשם עובדי מע"צ במחוז ובשמי אני ברך אתכם

ומאחל לכם סיור נעים ומהנה.

תהיה לכם ההזדמנות להיפגש מחר עם חלק
מהעובדים בשטח.

ד. אייזנברג:

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו: ערב טוב. אנו רוצים להודות לכם על קבלת הפנים. אחת החוויות הגדולות בסיום זה הפגישה אחכם. אני זוכרת את הביקור הקודם של ועדת העבודה במחנה העבודה של מע"צ ברומני. אכלנו יחד ארוחת-ערב ושוחחנו עד שעה מאוחרת בלילה. היתה זו חוויה בלתי-נשכחת. גם המפגש הערב עם ציבור העובדים, אנשים מבוגרים צעירים, כאלה שזרקה שיבה בשערם יחד עם בני תשחורת, הוא מרגש ביותר. זהו ציבור נפלא.

מנהל מע"צ אמר שאת מע"צ מכירים דרך החור שבכביש. האמת היא שאת מע"צ מכירים דרך ציבור העובדים שלו. אתה נפגש עם אדם ויודע שהוא עובד במע"צ. מע"צ קנה לעצמו שם טוב בכל מקום בארץ, בצפון, בדרום, במזרח או במערב, והשם הטוב נשמר במשך כל השנים הודות לציבור העובדים שהתכונות המאפיינות אותו הן הצניעות, החלוציות, המסירות והנאמנות לתפקיד. זוהי משפחה נפלאה המאגדת מחוכה את העובדים הוותיקים ואת אלה שנתקבלו לעבודה במרוצת הזמן והתשלבו במעגל העבודה והיצירה. מכירים את מע"צ דרך ציבור נפלא זה שעל מצחו חרות שהוא שייך למע"צ ולא למסגרות אחרות המבצעות עבודות מסוג זה.

אנו מסיירים בכל חלקי הארץ, נוסעים על כבישים שסלל מע"צ ואנו מכירים את מפעלי הבניה של מע"צ. עכשיו אני מדברת על סיני. אתם עושים כאן עבודה חלוצית ממדרגה ראשונה שאין ערוך לחשיבותה. וזה מתבטא לא רק בכבישים שאתם סוללים, כי הכביש הוא אשר מאפשר לכבוש את המדבר ואת השממה. בלי הכבישים אי אפשר היה להפריח את השממה בחלק זה של מדבר סיני. ראינו את הצמחים, הפרחים וגני הירק בישובים נביעות ודי-זהב. כל זה קם והיה הודות לקשר שאתם יצרתם. הודות לכך יכולנו להגיע עד הלום.

אנו מלאי הערכה לעבודה שאתם עושים שהיא חיונית מבחינה כלכלית, צבאית - ואחם משרתים את צה"ל - ומדינית. אין ספק שהכבישים שסללתם מקשרים את סיני עם כל חלקי הארץ ופורצים דרך צפונה, דרומה, ימה ונגבה.

אנו גאים בכם היושבים כאן, הנכונים תמיד לכל קריאה ועומדים בכל משימה שאתם נקראים לבצע. אני יודעת שאתם גרים במחנה במשך כל ימות השבוע, הרחק מבני משפחותיכם. אבל אתם הגרים יחד במחנה מהווים משפחה אחת גדולה. זוהי החלוציות, זוהי המשימה החשובה שנשלחת על עצמכם. יש לעשות הכל כדי להנעים את החיים בבית השני שלכם, במחנה העבודה. החרשמנו מהסדר השורר במחנה, מהנקיון שהוא למופת. זה מעיד על אופי האנשים הנמצאים כאן. אחרי יום עבודה קשה יש להפיג את המתח והעייפות בשעות הערב על-ידי לצירת הווי של בילוי ובידור בצוותא.

אנו פוגשים כאן ציבור עם מורל גבוה, שמקיים יחסים טובים. שמענו ממהנדס מחוז הדרום דברי הערכה לעובדים. אני מקווה שזה הדדי. כאשר שוררים יחסים טובים בין עובדים לבין מנהלים, יש לזקוף זאת לזכות העובדים. יש לנו הרגשה שיש הכרת תודה מצד הנהלת מע"צ למאמצים שאתם משקיעים כאן.

אני רוצה לאחל לכם ולבני משפחותיכם בריאות טובה. הלוואי שהכבישים שאתם סוללים באזור ישמשו מסילות לליבותיהם של השכנים הסובבים אותנו והם יפרצו את הדרך לשלום בינינו לבין שכנינו, ואותו שלום שכולנו מייחלים לו בוא יבוא. כל טוב לכם.

לאחר הדברים היפים ששמענו לא נותר לנו אלא להמשיך לעבוד, ובאיחולי עבודה פוריה נסיים.

ד. אייזנברג:

בשיחה שקיימו חברי הוועדה עם עובדי המחנה סוכם שהוועדה תקיים דיון על תנאי העבודה של עובדי מע"צ בסיני הגרים במחנות, ובין היתר על הבעיה של יציאה מוקדמת לפנסיה, תשלום עבור שעות נוספות (הגבלה של 100 שעות נוספות לחדש) ועוד.